

Europautvalget

INFORMASJONSPAKKE FRA FAGGRUPPE PÅ EØS/EU

10. JUNI 2021

Det vises til innkalling til møte i Europautvalget, sendt 3. juni. Møtet finner sted 10. juni, digitalt pga. covid-19. Fra regjeringen stiller utenriksminister Ine Eriksen Søreide og næringsminister Iselin Nybø. Stortingets faggruppe for EU/EØS-informasjon (utredningsseksjonen, stortingsbiblioteket og internasjonal avdeling) har utarbeidet nedenfor bakgrunnsinformasjon knyttet til sakene på dagsordenen, samt et par andre aktuelle EU/EØS-saker.

Næringsministeren vil redegjøre for:

- Status i frihandelsforhandlingene med Storbritannia

Utenriksministeren vil redegjøre for:

- EU-regelverk om koronasertifikater
- WTO – TRIPS/vaksiner
- EØS-midlene – Ungarn
- EØS-midlene – forhandlinger om ny periode
- Norsk formannskap i Østersjørådet fra 1. juli
- Bærekraftig finans – status for arbeidet med taksonomien

Andre aktuelle saker:

- EUs nye Schengen-strategi
- Møte i EØS-rådet 28. mai

Rettsaker:

- Aktuelle rettsaker for møtet i EØS-komiteen 11. juni

Næringsministeren vil redegjøre for:

Status i frihandelsforhandlingene med Storbritannia

Norge inngikk 4. juni [en handelsavtale med Storbritannia](#) sammen med EØS EFTA-partnere Island og Liechtenstein. Samtykkeproposisjonen for avtalen [gikk i statsråd samme dag](#) og ligger nå til [behandling i næringskomiteen](#). Det planlegges for [høring i komiteen 8. juni](#). Siden saken allerede er til behandling i Stortinget, er det ikke noe Europautvalget formelt skal ta stilling til. Stortingets faggruppe for EU/EØS-informasjon går derfor ikke inn i detaljene avtalen, men fokuserer på noen hovedpunkter hvor sammenligning med avtalen mellom EU og Storbritannia kan være relevant. Det har vært et uttalt mål for regjeringen å forhandle en avtale som er minst like god som EUs avtale. Det kan også være relevant å se hvordan avtalen sammenligner seg med en mer tradisjonell handelsavtale som Norge normalt inngår gjennom EFTA, og ikke minst med handelsregimet man har hatt med Storbritannia gjennom EØS i perioden 1994-2021.

Forhandlingene med Storbritannia har vært grundig dekket i [en rekke informasjonspakker](#) til Europautvalget, senest til [møtet i Europautvalget 22. april](#).

Regjeringen har i forbindelse med ferdigstillingen av avtalen publisert [en pressemelding](#), uttalelser fra [statsministeren](#) og [næringsministeren](#), samt egne pressemeldinger om utfallet av forhandlingene for [landbruksprodukter](#) og for [sjømatindustrien](#). I tillegg har regjeringen publisert en [fakta-side om de ulike substansområdene i avtalen](#). Disse omfatter industrivarer, landbruksvarer, sjømat, tekniske handelshindre (TBT), opprinnelsesregler, handelstiltak, handelsfasilitering, veterinær- og plantesanitære regler (SPS), tjenester og investeringer, innreise og midlertidig opphold for personer med forretningsformål, finansielle tjenester, telekommunikasjon, maritim transport, advokattjenester, yrkesgodkjenning, digital handel, offentlige anskaffelser, konkurranse, immaterielle rettigheter og geografiske indikatorer, handel og bærekraftig utvikling, og små- og mellomstore bedrifter.

Storbritannia er Norges nest viktigste enkeltmarked, etter EU. I 2020 eksporterte norske bedrifter varer for nesten 135 milliarder kroner til Storbritannia, mens importen var på om lag 42 milliarder kroner. Regjeringen skriver i sin pressemelding at avtalen etablerer et viktig rammeverk for å støtte opp under og videreutvikle et økonomisk samarbeid til en samlet verdi av over 500 milliarder kroner. Samhandelen, investeringene og næringssamarbeidet vil ifølge regjeringen bidra til økt verdiskaping, sysselsetting og innovasjon i Norge.

Sammenligning med andre EFTA-avtaler

Regjeringen skriver videre at avtalen favner bredere enn øvrige handelsavtaler som Norge har inngått gjennom EFTA-samarbeidet. Regjeringen viser til egne kapitler på små- og mellomstore bedrifter, yrkesgodkjenning og digital handel som eksempler på dette. Kapitlene på offentlige anskaffelser og bærekraftig utvikling skal også gå lenger enn noen annen avtale Norge har inngått med unntak av EØS-avtalen.

Samtidig er utgangspunktet et helt annet enn vanlige EFTA-forhandlinger. I forhandlingene med Storbritannia har man forhandlet seg bort eller ned fra et fullintegrert samarbeid hvor man i over 25 år har operert i ett *felles* marked, til nå å regulere samhandelen mellom *ulike* markeder. Resultatet er mindre økonomisk integrasjonen og nye handelshindre sammenlignet med EØS. Ved vanlige handelsforhandlinger i EFTA er utgangspunktet ofte omvendt, at man tar utgangspunkt i WTO-regelverket og så forhandler bort handelshindre og tollbarrierer, med mål om mer, ikke mindre økonomisk integrasjon.

Regjeringen skriver i pressemeldingen at «*Selv om avtalen vil gi mer forutsigbare rammevilkår for norske investorer, eksportører og tjenesteleverandører, kan den ikke måle seg med EØS-avtalen. Før brexit hadde Norge gjennom EØS-avtalen fri bevegelse av varer, tjenester, kapital*

og personer inn til Storbritannia. En frihandelsavtale vil ikke gi tilsvarende tilgang til det britiske markedet. Avtalen vil heller ikke løse samtlige handelshindre. I en frihandelsavtale har man ikke felles regelverk og prinsipper om gjensidig godkjenning som sikrer fri bevegelse, som er kjernen i EØS-avtalen.»

Samtidig er nok summen av den økonomiske integrasjonen mellom EØS EFTA-landene og Storbritannia også med den nye avtalen fremdeles større enn med mange andre EFTA-handelspartnere, selv om den nye avtalen med Storbritannia ikke er like omfattende som EØS-avtalen.

Sammenligning med EUs avtale med Storbritannia

Regjeringen skriver i pressemeldingen at det har vært en hovedprioritering å sikre at norske bedrifter får minst like god tilgang til det britiske markedet som EU-landene. «*Det har vi fått til i denne avtalen*», sier næringsministeren. På fakta-siden nyanseres dette noe med at det har «*vi i stor grad oppnådd*».

Ett unntak er fisk og landbruk. I avtalen mellom EU og Storbritannia er det nulltoll også på disse varene, slik det var da Storbritannia var en del av EU og EUs tollunion. I den nye handelsavtalen mellom EØS EFTA-landene og Storbritannia opprettholdes tollregimet på disse varene, men med noen lettelser begge veier – se egne pressemeldinger om dette.

På andre områder er regjeringen opptatt av at avtalen sikrer norsk næringsliv like vilkår som konkurrenter i EU. Dette gjelder blant annet tollfrihet på industrivarer (som videreføres fra EØS), likebehandling med EU-eksportører for tekniske og veterinære bestemmelser og potensielle handelshindre og like gode vilkår for norske tjenesteleverandører og investorer.

På fakta-siden om avtalen, skriver regjeringen også at «*På noen områder har vi også fått bedre betingelser*» [enn avtalen mellom EU og Storbritannia]. Et konkret eksempel nevnes under punktet om «*Innreise og midlertidig opphold for personer med forretningsformål (personbevegelser)*» hvor EØS EFTA-landene skal forplikte seg til noe mer fleksible betingelser mht. oppholdstillatelse for britiske musikere, artister og nødvendig hjelpepersonell enn det som er tilfelle i EUs avtale med Storbritannia.

I regjeringens mål for forhandlingene fra juli 2020 var ambisjonen å videreføre dagens handel med tjenester (EØS) i så stor grad som mulig, særlig innenfor skipsfart, telekommunikasjon, ingeniørvirksomhet, finans og forsikring. I sin redegjørelse til Stortinget 8. april, nevnte utenriksministeren maritim transport og telekommunikasjon spesielt. Regjeringen skriver på sin fakta-side om den endelige avtalen at den, som den første utenfor det indre marked (EØS), legger til rette for internasjonal gjesting (roaming) uten ekstrakostnad og sikrer dermed at norske mobilkunder ikke behøver å betale ekstra for å bruke mobiltelefonen i Storbritannia. På maritim transport sikrer avtalen fortsatt markedsadgang i internasjonal fart samt ikke-diskriminering i havnene, men i motsetning til EØS-avtalen inneholder den ikke forpliktelser på innenriksfart. Det tas sikte på å foreta en bilateral brevveksling for å styrke samarbeidet mellom Norge og Storbritannia, også når det gjelder innenriksfarten.

Handels- og samarbeidsavtalen mellom EU og Storbritannia går lenger enn en vanlig handelsavtale på det som kalles «*level playing field*», eller like konkurransevilkår, og de strukturene og tiltakene man har for å sikre dette. Det åpnes opp for ensidige mottiltak dersom en av partene vedtar regler og standarder som skaper ulike konkurransevilkår eller, sett fra EUs side, undergraver det indre marked. Det gjenstår å se på *hvilke* områder man eventuelt vil se divergens først, *hvor* grensen går for å reagere, og *hva* mottiltakene da vil være. Avtalen legger opp til en omfattende komitestruktur for å etterleve denne og andre forpliktelser. Øverst står et partnerskapsråd. Det skal møtes årlig og kan ta bindende beslutninger ved gjensidig samtykke. Det vil få [støtte fra 19 underliggende komiteer og fire arbeidsgrupper](#). Dersom rådet ikke kommer

til enighet, kan et uavhengig tvisteløsningstribunal etableres. Dette kan komme med en bindende avgjørelse.

Det er litt uklart om EØS EFTA-landene og Storbritannia åpner for samme type ensidige mottiltak dersom konkurransevilkårene mellom partene undergraves. Avtalen har også en mindre omfattende institusjonell struktur enn EUs avtale. EØS EFTA-Storbritannia-avtalen har [én felleskomite](#), som er vanlig i EFTAs handelsavtaler, men introduserer også fem underkomiteer, noe som er uvanlig i EFTA-sammenheng. Så man går lenger enn vanlig, men ikke like langt som EU og Storbritannia i bredden av underkomiteer. Dersom felleskomiteen ikke kommer til enighet ved en tvist, kan, som i EUs avtale, et uavhengig tvisteløsningstribunal etableres.

Sammenligning med EØS-regimet (1994-2021)

Hovedforskjellen mellom handelsavtalen og den tidligere samarbeidsavtalen (EØS) er at partene ikke lenger opererer i ett felles marked, med samme regler og standarder. Det innebærer grensekontroll der hvor varer før beveget seg fritt, og krav om helsesertifikat for landbruksvarer og fisk. Dette har allerede medført forsinkelser i handelen mellom EU og Storbritannia. For den norske sjømatnæringen, som baserer seg på omfattende eksport til det europeiske markedet, vil handel med Storbritannia nå kreve veterinær grensekontroll (fra 1. januar 2022) og krav om helsesertifikater (fra 1. oktober 2021). Målet til regjeringen er å legges opp til så effektiv veterinær grensekontroll som mulig, for å sikre at varer ikke forringes på grensen. Man har også sikret at norske varer skal behandles likt som varer fra EU. Det nye regimet vil allikevel bety en negativ utvikling for sjømatnæringen sammenlignet med EØS, til tross for at næringen gjennom den nye handelsavtalen med Storbritannia har fått visse tollettelser.

Et annet område hvor det kan merkes at Storbritannia nå står utenfor EØS er opprinnelsesregelverket. EØS-avtalen legger opp til såkalt diagonal kumulasjon hvor innsatsdeler fra et større handelsområde basert på [en felles opprinnelseskonvensjon](#) kan tas i bruk. Storbritannia er ikke lenger med i dette samarbeidet.

Bestemmelsene om opprinnelsesregler i den nye avtalen mellom EØS EFTA og Storbritannia er nedfelt i en egen protokoll og avgrenser de fordeler som avtalen gir til bare å gjelde varer som har tilstrekkelig tilknytning til avtalepartene. Det blir mer liberale opprinnelsesregler enn i dagens midlertidige avtale, og dermed blir det også lettere å få tollfritak ved utførsel til Storbritannia. Avtalen legger ifølge regjeringen også til rette for legges til rette for moderne og effektive tollprosedyrer og administrativt samarbeid mellom avtalepartenes tollmyndigheter.

Så vidt vi forstår, løser dette allikevel ikke den problemstillingen som dukket opp etter at EU og Storbritannia inngikk sin handels- og samarbeidsavtale i desember 2020. Det dreide seg om at [elbiler som produseres i Storbritannia eller EU med norske batterier vil kunne bli pålagt en tollsats på 10 %](#) når de eksporteres seg imellom (mellom EU og Storbritannia). Grunnen er at Norge blir som tredjeland å regne til tross for at vi er fullintegret i det indre marked. Regjeringen skal ifølge [Dagens Næringsliv](#) ha satt alle kluter til for å få EU og Storbritannia til å endre avtalen, men utenriksministeren sier at «vi må være forberedt på at dette blir krevende». Grunnen til det er at løsningen må finnes mellom EU og Storbritannia og vil kreve endring deres avtale. Regjeringen mener den ufordelaktige konsekvensen som avtalen mellom EU og Storbritannia gir den norske batteriindustrien, bryter med både ånden og intensjonen i EØS-avtalen.

Utenriksministeren vil redegjøre for:

EU-regelverk om koronasertifikater

Stortinget behandler for tiden et forslag om forhåndssamtykke til deltakelse i EØS-komiteens beslutning om innlemmelse i EØS-avtalen av en [EU-forordning om koronasertifikat](#). Denne forordningen vil sammen med en [Schengen-forordning](#) (om tredjelandsborgere) utgjøre EUs felles

rammeverk for koronasertifikater. EU-forordningen krever lovendring og innebærer økonomiske konsekvenser. [Helse- og omsorgskomiteen avga 3. juni sin innstilling](#) om samtykke til innlemmelse av EU-forordningen i EØS-avtalen.

EU-forordningen er foreløpig ikke formelt vedtatt i EU. Forhåndsinnhenting av Stortingets samtykke omtales derfor av regjeringen som ekstraordinær.

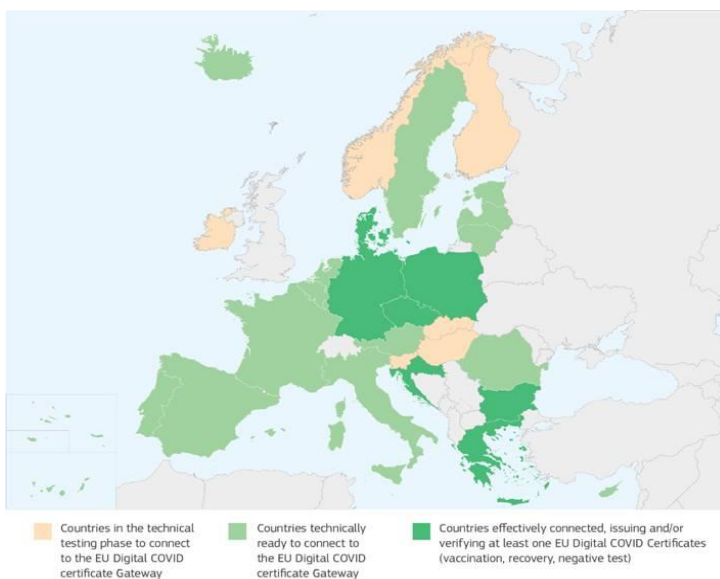
[Politisk enighet mellom Europaparlamentet og Rådet](#) ble oppnådd 20. mai. Allerede dagen etter godkjente EUs ambassadører (Coreper) enigheten. Europaparlamentet skal stemme over saken i plenumsamlingen 7.-10. juni. Deretter skal Rådet offisielt vedta forordningene, lovgivningen skal undertegnes og offentliggjøres i EU-tidende. Europakommisjonen har lagt vekt på at sertifikatet skal tre i kraft senest 1. juli, med en innfasingsperiode på seks uker for land som trenger ekstra tid.

[Hva innebærer den politiske enigheten om EU-forordningen?](#) Det vil fortsatt være opp til de nasjonale regjeringer å vedta om reisende med sertifikatet skal i karantene eller testes, men landene bør avholde seg fra dette med mindre det er nødvendig og proporsjonalt. Slike tilleggskrav må notifiseres til andre medlemsland og Kommisjonen 48 timer på forhånd. Her skal det presiseres bakgrunnen for restriksjonene samt omfang, startdato og varighet. Det vil være opp til hvert medlemsland å godta andre vaksiner enn de som er godkjent av EMA. Det var også enighet om kravene til personvern og datalagring i forbindelse med sertifikatet.

[Koronasertifikatet blir i praksis tre ulike sertifikater](#), for henholdsvis vaksinestatus, negativt testresultat og immunitet etter gjennomgått koronasykdom. I tillegg er det utviklet et felles format som skal sikre gjensidig godkjenning mellom EU-landene.

[Kommisjonen kunngjorde 1. juni at den tekniske EU-portal nå er i drift](#). Portalen omtales som den «tekniske ryggraden», og skal bidra til å sikre at sertifikatene er ekte. Det skal ikke utveksles eller oppbevares personopplysninger under prosessen. Siden 10. mai har EU-landene og Norge, Island, Liechtenstein og Sveits testet systemet. Storbritannia er ikke med i ordningen med et EU-sertifikat. [Kommisjonens oversikt viser følgende status](#):

- 9 land har vedtatt å ta i bruk plattformen og har begynt å utstede og verifisere EU-koronasertifikat for minst ett av de tre typene sertifikater. Det er: Bulgaria, Danmark, Hellas, Kroatia, Litauen, Polen, Spania, Tsjekkia og Tyskland.
- 15 land har testet ferdig og er teknisk klar for å kunne ta plattformen i bruk.
- 7 land har ikke avsluttet testfasen. De er: Norge, Island, Liechtenstein, Finland, Ungarn, Slovakia og Slovenia.

[Regjeringen informerte 2. juni om at koronasertifikatet til innenlands bruk skal være klart 11. juni.](#) Det skal utvikles en utvidet del som skal brukes for grensepasseringer i EØS-området. «EU krever mer informasjon for kryssing av grenser, og det er behov for å kunne skille status for vaksine, test og gjennomgått sykdom fra hverandre. Det vil være nødvendig å vise for eksempel vaksinenavn, antall vaksinasjonsdoser og vaksinasjonsdato. Derfor lager vi en utvidet del av koronasertifikatet til denne bruken», sier helse- og omsorgsminister Bent Høie i pressemeldingen.

[Kommisjonen foreslo 31. mai å ajourføre de koordinerte reiserestriksjonene](#) i forkant av sommeren. Dette er ikke-bindende anbefalinger, hvor det foreslås å [ajourføre anbefalingene vedtatt av Rådet i oktober 2020](#). Bakgrunnen er lavere smitte og økt vaksinasjon, og Kommisjonen mener at EU-landene gradvis bør lempe på reiserestriksjonene - først og fremst for personer med EUs koronasertifikat. Det foreslås også å ajourføre de felles kriteriene for risikoområder («trafikklys»), innføre en «nødbremse»-ordning for å hindre oppblomstring av nye varianter, og en standard gyldighetsperiode for tester. «Vi forventer nu, at medlemsstaterne gjør bedst mulig bruk af dette instrument og henstillingen til, at alle gives mulighed for at bevæge sig frit og sikkert igen», uttalte EU-kommissær Didier Reynders da forslaget ble lagt fram.

Ifølge [den danske regjeringens notat til Folketinget](#), så er det ventet bred støtte blant medlemslandene til Kommisjonens foreslåtte rådsanbefaling. Samtidig vil det fortsatt være et ønske om å kunne fastsette nasjonale tiltak. Det er i dag en svært ulik gjennomføring av dagens rådsanbefaling, og en rekke land, blant andre Tyskland og Danmark, anvender ikke trafikklys/fargekategoriene. Det er uklart om den nye rådsforordningen vil endre på dette, står det i notatet til Folketinget.

WTO – TRIPS/vaksiner

India og Sør-Afrika fremmet i oktober 2020 et [forslag om unntak for visse bestemmelser i WTOs avtale om handelsrelaterte sider ved immaterielle rettigheter \(TRIPS-avtalen\)](#) for å forebygge, begrense og behandle covid-19. Det er avgjørende for de to landene at dagens patentrettigheter ikke skal være til hinder for rimelig adgang til medisiner og utstyr. De ønsker å gjøre det lettere å produsere medisiner og utstyr knyttet til covid-19 også i utviklingsland. Fokuset er på rettferdig og global distribusjon: «*Given this present context of global emergency, it is important for WTO Members to work together to ensure that intellectual property rights such as patents, industrial designs, copyright and protection of undisclosed information do not create barriers to the timely access to affordable medical products including vaccines and medicines or to scaling-up of research, development, manufacturing and supply of medical products essential to combat COVID-19.*»

Forslaget har fått støtte fra en rekke utviklingsland innenfor WTO, men møtt motstand hos mange vestlige land inkludert EU, USA, Norge og Sveits. En av grunnene til motstanden er *omfanget* av forslaget. India og Sør-Afrika snakker ikke bare om unntak for vaksiner, men for et bredt spekter av medisiner og utstyr knyttet til pandemien: «*An effective response to COVID-19 pandemic requires rapid access to affordable medical products including diagnostic kits, medical masks, other personal protective equipment and ventilators, as well as vaccines and medicines for the prevention and treatment of patients in dire need.*»

I tillegg er det uenighet om *betydningen av patentrettigheter for utviklingen av medisiner*. Regjeringen har i flere skriftlige svar til stortingsrepresentanter, [senest til Audun Lysbakken 7. mai](#), lagt vekt på at beskyttelse av patentrettigheter (dagens TRIPS-regelverk) er viktig som insentiv til forskning og utvikling av legemidler og medisinsk utstyr. Utenriksministeren understreker i sitt svar 7. mai at et sentralt element i en effektiv pandemirespons er tilstrekkelig produksjons- og distribusjonskapasitet, samt muligheten for å videreutvikle vaksiner mot nye varianter. En opphevelse av patentrettigheter vil ikke nødvendigvis føre til dette på kort sikt. Utenriksministeren mener det istedenfor oppnås mest effektivt gjennom samarbeid mellom

produsenter og frivillige ordninger, blant annet på kvalitetssikring, teknologioverføring og lisensiering. Hun sier legemiddelindustrien må gjøre sitt ytterste for å bidra til dette og opptre med samfunnsansvar. EU har uttrykt lignende posisjoner, men har i tillegg pekt på eksportrestriksjoner som en negativ bidragsyter til manglende produksjon globalt. Utenriksministeren viser også til dette som en problemstilling i svaret til Lysbakken. Både EU og Norge har også vært opptatt av rettferdig distribusjon av vaksiner gjennom globale samarbeidsordninger som Covax.

Utenriksministeren peker i sitt svar til Lysbakken videre på at WTOs nye generaldirektør Ngozi Okonjo-Iweala har tatt initiativ til at alle parter – legemiddelindustrien, internasjonale organisasjoner, sivilt samfunn og sentrale WTO-medlemmer – må jobbe sammen for å løse handelsrelaterte utfordringer. Ngozi Okonjo-Iweala har også vært tydelig på forslaget om TRIPS-unntak må forhandles basert på konkrete tekstforslag, med sikte på å finne en løsning. Ifølge utenriksministeren, har Norge har hele tiden støttet en slik tilnærming, og har tett dialog med generaldirektøren om dette. Siden mars 2021, har Norge, ved WTO-ambassadør Dagfinn Sørli, også hatt ledelsen i TRIPS-rådet. Dette vervet må forvaltes på en upartisk måte, uten at Sørli selv kan kommunisere hvilke forslag han støtter. Det er hans rolle å samarbeide med alle medlemmene for å finne konsensus. Samtidig har Norge en annen rolle som medlemsland, og kan fremdeles fremme egne posisjoner i rådet, gjennom andre representanter enn ambassadøren.

Den 5. mai 2021 annonserte USA at de vil være [villig til å gå inn i tekstbaserte forhandlinger om et unntak i TRIPS-regelverket for covid-19-vaksiner](#). Forslaget fokuserer kun på vaksiner og er dermed mindre omfattende enn det opprinnelige forslaget fra India og Sør-Afrika. EUs kommisjonspresident Ursula von der Leyen har uttalt at EU vil være villig til å drøfte et slikt forslag. Den norske regjeringen mener også at det amerikanske forslaget er et skritt i riktig retning: *«Vi vil fortsette å oppfordre til og støtte en slik dialog med sikte på å finne konsensus. I tillegg til å arbeide aktivt for å bidra til løsninger, vil Norge slutte opp om resultatet dersom forslagsstillerne og de medlemmene som sterkest har motsatt seg waiver-forslaget klarer å finne frem til enighet. Norges posisjon har altså ikke endret seg, slik enkelte hevder. Vi har hele tiden arbeidet for å finne et kompromiss som både kan gi enighet i WTO og det resultatet vi ønsker: Flere vaksiner til flere land. Det kan nå forhåpentligvis bli en dynamikk som gjør en løsning mulig.»*

I etterkant har Sør-Afrika og India, sammen med 60 andre WTO-land, kommet med et [revidert forslag](#) som er mer begrenset i omfang (unntak for færre produkter) og tid (unntak skal kun gjelde i tre år) enn det opprinnelige forslaget fra oktober i fjor. Ifølge Politico skal USA, Kina og New Zealand på et møte i TRIPS-rådet 31. mai ha uttalt at de nå er villige til å starte tekstbaserte forhandlinger, mens EU, Sveits, Japan, Storbritannia og andre vestlige land fremdeles skal holde igjen. Norge nevnes ikke spesielt av Politico, men ifølge Bistandsaktuelt [skal regjeringen fremdeles være skeptisk til forhandlinger](#) i forkant av nye møter i TRIPS-rådet denne uken.

EU skal på møtet 31. mai ha gjentatt at det umiddelbare målet må være økt produksjon og tilrettelegging for dette. Dette reflekteres i et formelt og alternativt forslag fra EU 4. juni hvor de nettopp vektlegger reduksjon av eksportrestriksjoner, økt produksjon, og mulighetene som allerede ligger i TRIPS-regelverket for lisensiering. WHO har allerede uttalt at [forslaget ikke går langt nok](#).

Den 31. mai kom lederne i WTO, WHO, IMF og Verdensbanken med en [felles uttalelse om at verden kan lykkes med å få en slutt på pandemien](#) dersom rike land tar mer ansvar. De viser til raskere vaksiner, økt produksjon og mer rettferdig distribusjon som hovedelementer. På pressekonferansen understreket WTO-sjefen at vaksinepolitikk er handelspolitikk, og oppfordret sine medlemmer til å komme til en konklusjon i diskusjonene rundt et mulig unntak fra TRIPS-regelverket, samtidig som hun understreket at teknologioverføring må promoteres for å sikre økt vaksineproduksjon mer langsiktig. I et nylig møte med [utenrikshandelskomiteen i](#)

[Europaparlamentet](#) sa WTO-sjefen at unntak fra TRIPS-regelverket ikke alene vil sikre flere vaksiner. Det vil også være nødvendig å redusere eksportrestriksjoner, styrke forsyningskjedene, samarbeide med produsentene om økt produksjonskapasitet og sikre teknologi- og kompetanseoverføring.

I en kommentar til de pågående diskusjonene i TRIPS-rådet, skal sjefen for vaksinealliansen GAVI ifølge Politico ha uttalt at mens unntak fra TRIPS-regelverket kan spille en rolle, pekte han istedenfor på teknologioverføring som en hovedutfordring. «*For us, the critical issue is what incentives can we put in place to have those tech transfers*». Hans uttalelser står i kontrast til WHO-lederen som gjentatte ganger har støttet et unntak fra TRIPS-regelverket i WTO.

Diskusjoner og posisjoner i Europaparlamentet

En [debatt i plenum i Europaparlamentet 19. mai](#) viste svært ulike syn på forslaget om unntak fra TRIPS-regelverket. En del mente at et unntak fra TRIPS-regelverket burde skjedd for lenge siden og ville vært et viktig bidrag til å sikre vaksiner raskere globalt. Andre la vekt på at et slikt unntak ville hindre innovasjon på sikt, og at en viktig årsak til sakte vaksiner i mange land var at land som USA og Storbritannia ikke hadde latt noe av sin vaksineproduksjon bli eksportert. Opphevelse av patentrettigheter ville ikke hjelpe på dette. Selv om en gjennomgang av patentrettigheter kunne være nyttig med tanke på framtidige krisesituasjoner, var det på kort sikt andre tiltak som ville være mer målrettede og effektive.

Europaparlamentet stemmer over en resolusjon om spørsmålet denne uken (under plenums sesjonen 7.-10. juni).

EØS-midlene – Ungarn

Ungarn er et av 15 mottakerland for EØS-midler og skulle i utgangspunktet motta vel 214 millioner euro i perioden 2014-2021. En del av midlene er øremerket organisasjoner i sivilsamfunnet. Ulike syn på forvaltningen av disse midlene medførte at [en rammeavtalen med Ungarn først kom på plass i desember 2020](#). Utenriksminister Ine Eriksen Søreide uttalte da at «*Det er positivt at vi etter lange forhandlinger nå er enige om rammene for inneværende periode med EØS-midler til Ungarn. Det er særlig viktig for oss at midler blir tilgjengelig for sivilt samfunn, og at forvaltningen av disse skal være uavhengig av ungarske myndigheter*».

I sin redegjørelse i [Stortinget 8. april i år](#) viste utenriksministeren til utfordringen i forholdet til Ungarn og til at etter en anbudskonkurranse må Norge og Ungarn «*innen utgangen av juni bli enige om en uavhengig operatør for NGO-programmet. Dersom vi ikke blir enige, bortfaller Ungarns mulighet for å motta noen EØS-midler i perioden.*» I et [svar 4. mai 2021 på et skriftlig spørsmål fra Sigbjørn Gjelsvik \(SP\)](#) om utbetalinger av EØS-midler til prosjekt og land, viste utenriksministeren at «*det ikke [er] foretatt utbetalinger til Ungarn så langt i finansieringsperioden*».

Det var også uenighet mellom Norge og Ungarn om forvaltningen av midlene i forrige avtaleperiode. [Norge stanset våren 2014 utbetalinger av EØS-midler til Ungarn](#) fordi landet ensidig hadde endret forvaltningen av midlene på en måte som brøt med regelverket og inngåtte avtaler.

Utviklingen i Polen har også gitt utfordringer for EØS-midlene. I februar 2020 ble signeringen av en avtale om justissamarbeid utsatt. Grunnen til dette er uro for en svekket rettsstat i Polen og at den norske Domstoladministrasjonen av samme årsak hadde [bestemt seg for å trekke seg som prosjektpartner](#). En rekke kommuner og fylkeskommuner i Polen har erklært seg som LHBTI-ideologi-frie soner. I et [svar 14. september 2020 på et skriftlig spørsmål](#) fra Anniken Huitfeldt (A) stadfestet utenriksministeren at det ikke vil være i tråd med regelverket for EØS-midlene å gi prosjektfinansiering til slike soner. I sin redegjørelse 8. april viste utenriksministeren til at Norge likevel «*fortsetter å støtte sivilt samfunn i disse kommunene og regionene. Behovet for denne*

støtten er trolig større enn noensinne. Private bedrifter som mottar midler er heller ikke omfattet av denne avskjæringen.»

[Jette Christensen \(A\) stilte 14. april i år et skriftlig spørsmål](#) om hvordan «utenriksministeren vil bruke virkemidler Norge har til å redde den polske rettsstat?» I sitt svar viste utenriksministeren både til viktigheten av press fra det internasjonale samfunnet, den bilaterale dialogen og det polske folkets egen innsats for å støtte demokrati og rettsstat. Hun trakk her bl.a. fram EUs nye rettsstatsmekanisme, men også EØS-midlene. Hun sa det er noen røde linjer for Norge og at en av disse er «at fondsoperatørene for midlene til sivilt samfunn skal være uavhengig av myndighetene.» Hun sa også at «Dersom det blir nye EØS-midler til Polen, vil regjeringen fremme programmer hvor midlene vil bidra til demokrati, sivilsamfunn og rettsstat.» Morgenbladet har i vår publiserte en rekke artikler om rettsstatsutviklingen i Polen og EØS-midlene, bl.a. [18. mars](#), [16. april](#) og [7. mai](#).

I EU er det også mange som lenge har vært urolige for utviklingen i Ungarn og Polen. I tillegg til en rekke traktatsbruddsaker, er den såkalte artikkel 7-prosedyren iverksatt mot begge landene. Den medfører at et medlemsland som vedvarende bryter med EUs grunnleggende verdier, i siste instans kan miste medlemskapsrettigheter. Dette krever imidlertid enstemmighet blant de andre landene og Ungarn og Polen kan dermed gjensidig blokkere for et slikt vedtak i Rådet. Artikkel 7-prosedyren mot Ungarn ble startet etter initiativ fra Europaparlamentet. Ungarn mente vedtaket ikke var gyldig. Det ble fattet med mer enn to tredels flertall av antall representanter som var tilstede, men disse utgjorde ikke to tredeler av det samlede antallet medlemmer av Europaparlamentet. [EU-domstolen](#) slo 3. juni i år fast at vedtaket var gyldig.

I forbindelse med langtidsbudsjettet, vedtok EU i 2020 en ny rettsstatsmekanisme (se også nedenfor) som knytter visse vilkår til utbetalingen av budsjettmidler. Ungarn og Polen var motstandere av denne mekanismen. I Europaparlamentet er det [nylig lagt fram forslag til en resolusjon](#) som krever at Europakommisjonen må ta i bruk dette verktøyet for å verne rettstaten i noen EU-land.

Europakommisjonen kom i fjor for første gang med en [rettsstatsrapport for EU samlet og med rapporter om situasjonene i hvert medlemsland](#). Målet er å sikre en diskusjon om rettsstat basert på et felles faktagrunnlag. Europaparlamentet har hilst dette initiativet velkomment. Samtidig har Parlamentet pekt på at Kommisjonen i større grad burde skille mellom alvorlige og mindre alvorlige brudd med rettsstatsprinsippene og at alvorlige brudd burde vært fulgt av konkrete tiltak. Samtidig har europaparlamentarikernes kritikk mot medlemsland ofte fulgt partipolitiske skillelinjer. Dermed var for eksempel sentrum høyre-gruppen (EPP) lenge tilbakeholdne med å kritisere Ungarn siden regjeringspartiet Fidesz var med i EPP. Sentrum venstre-gruppen (S&D) og den liberale gruppen (Renew) har på sin side vært mindre tydelige i kritikken mot land som Malta eller Tsjekkia siden regjeringspartiene der er med i disse gruppene respektivt. [Fidesz forlot EPP i mars i år](#) etter at partiet sto i fare for å bli ekskludert og EPP har etter dette vært tydeligere i kritikken av Ungarn.

EØS-midlene – forhandlinger om ny periode

Helt siden EØS-avtalen ble inngått har Liechtenstein, Island og Norge bidratt til økonomisk og sosial utjevning i de fattigste EU-landene. I starten var dette en låne- og tilskuddsordning der den norske delen var omlag 200 millioner kroner i perioden 1994-1998. Etter dette har ordningen blitt reforhandlet og fornyet med jevne mellomrom. Opprinnelig var avtaleperioden fem år, men den nåværende avtalen hadde en varighet på sju år. I tillegg har det vært forhandlinger da Romania og Bulgaria og senere Kroatia i 2013 ble medlemmer i EU. I 2009 og i forbindelse med nåværende avtale, ble det parallelt forhandlet om markedsadgang for fisk. Forhandlingene av bidraget for 2004-2009 kom samtidig med at EU fikk 10 nye medlemsland. Resultatet ble en kraftig økning i det norske bidraget. Bidragene økte ytterligere ved forhandlingene i 2009, mens økningen i den siste avtalen omtrent tilsvarte inflasjonen siden den forrige avtalen ble inngått.

Den nåværende avtalen ble [inngått i 2016](#) og omfatter bidrag til 15 av de minst velstående landene i EU. Den medførte en forpliktelse for Norge til å betale i alt 388 millioner euro årlig til disse landene i perioden 2014-2021. I tillegg til den overordnede avtalen, er det forhandlet fram rammeavtaler med alle mottakerlandene. I 2015 ble det også inngått avtaler om flere nye og utvidelse av eksisterende midlertidige eksportkvoter for fisk og sjømat. Avtalene gjelder for syv år fra 2014 og gikk ut 30. april 2021.

Ved [behandlingen i Stortinget](#) understreket flertallet at ordningen med EØS-midler er frivilling og «*viktigheten av regjeringens utgangspunkt, at dette er frivillige bidrag og at nivået også må stå i forhold til EUs egen innsats overfor de samme mottakerstatene.*»

I [Europautvalget 20. oktober 2020](#) orienterte utenriksminister Ine Eriksen Søreide om at regjeringen har startet forberedelser til nye forhandlinger og sa det fra norsk side vil være en forutsetning for nye EØS-finansieringsordninger at det samtidig skal forhandles om markedsadgang og andre forbedringer i vilkårene for handel med fisk og sjømat. I sin [redegjørelse i Stortinget 8. april i år](#) sa utenriksministeren hun «*mener en helt sentral forutsetning for en ny periode må være å få på plass enda mer robuste mekanismer for å ivareta verdiene som ligger til grunn for samarbeidet.*» Hun viste til EUs nye rettsstatsmekanisme som ble vedtatt i forbindelse med langtidsbudsjettet, og sa Norge i en ny avtale om EØS-midler bør ha minst like strenge vilkår som det EU har vedtatt. På møtet i EØS-rådet i november 2020 understreket også utenriksministeren partenes forpliktelser knyttet til rettsstatsprinsipper og demokratiske prosesser. «*Norway remains committed to the principle that funding for civil society under the EEA and Norway Grants must remain politically independent – in other words that the funds are managed by organisations independent from government*», står det i referatet.

Allerede i [statsrådet 4. desember 2020](#) ble det oppnevnt en delegasjon for forhandlingene med EU om EØS-finansieringsordninger 2021-2027 og markedsadgang for fisk. Den ledes av Norges ambassadør til EU, Rolf Einar Fife og består i tillegg av tre embetsmenn fra hhv. Finansdepartementet, Nærings- og fiskeridepartementet og Utenriksdepartementet.

I [den felles uttalelsen fra møtet i EØS-rådet 28. mai \(se også egen sak\)](#) vises det til at det på det kommende møtet i EØS-komiteen skal legges fram konklusjoner fra en gjennomgang i henhold til [artikkel 11 i protokoll 38c i EØS-avtalen](#). Protokoll 38c gjelder EØS-finansieringsordningen i 2014–2021, og artikkel 11 sier at ved utløpet av perioden så skal avtalepartene på nytt vurdere behovet for å se på de økonomiske og sosiale forskjellene innenfor EØS. [EU \(Rådet\) vedtok 20. mai mandatet for forhandlingene med Norge](#) og EØS EFTA-landene om EØS-midlene, og ga Europakommisjonen i oppgave å gjennomføre forhandlingene. I pressemeldingen står det at: «*On the basis of this mandate, negotiations should now be conducted and concluded swiftly, in order to ensure that the instruments for adopting the above arrangements enter into force as soon as possible, taking into account the timeline of the next seven-year-period for the EU cohesion policy instruments*».

EUs mandat er ikke offentlig. [Mandatet fra forhandlingene som startet i 2008](#) ble imidlertid gjort offentlig tidligere i år. Her framkommer det blant annet at EU primært ønsket at ordningen skulle gjøres permanent. I et [spørsmål til utenriksministeren](#) i februar i år spurte Emilie Enger Mehl (SP) om regjeringen kan garantere at ordningen ikke blir permanent og at avtaleperioden ikke utvides i de kommende forhandlingene. Utenriksministeren svarte blant annet at «*Prinsippet om at dette er giverlandenes frivillige bidrag og ikke en permanent ordning legges til grunn av regjeringen i de forestående forhandlingene. Det vil heller ikke fra regjeringens side anses hensiktsmessig å utvide lengden på avtaleperioden sammenlignet med inneværende finansieringsperiode.*»

Norsk formannskap i Østersjørådet fra 1. juli

Utenriksminister Ine Eriksen Søreide deltok 1. juni på et digitalt ministermøte i Østersjørådet, hvor det blant annet ble vedtatt en erklæring om en ny strategisk visjon for utviklingen i Østersjøregionen frem mot 2030. Den nye strategien, [også kalt Vilnius II-deklarasjonen](#), setter klare mål for regionen med hensyn til FNs bærekraftagenda. Det ble også underskrevet en handlingsplan med konkrete aktiviteter som organisasjonens sekretariat skal implementere for å fullføre den vedtatte visjonen. «*Det er veldig bra at erklæringa går langt i å setje opp mål for klimanøytralitet, stans i øydelegginga av biologisk mangfald og legg vekt på grøn og blå økonomi [...] Visjonen om Austersjøregionen seier korleis regionen kan sjå ut om nokre år, om vi samarbeider med same mål og verdiar i tankane*», uttaler Søreide i [regjeringens pressemelding](#). Søreide trekker også frem viktigheten av bidrag fra ungdom og sivilsamfunn for å bevare regionen trygg og fremgangsrisk.

Norge overtar 1. juli formannskapet i Østersjørådet etter Litauen, og skal lede samarbeidet frem til Tysland overtar formannskapet i 2022. Ifølge regjeringens pressemelding vil hovedprioriteringene være:

- samarbeid om grønn omstilling i industri og transport
- økt involvering av sivilsamfunn, ungdom, og regionens byer og fylker
- videreføring av samarbeid for samfunnsikkerhet, mot menneskehandel, organisert kriminalitet og for vern av sårbare barn og unge

Søreides innlegg under møtet 1. juni og Norges prioriteringer for den neste formannskapsperioden er også [omtalt på Østersjørådets nettsider](#): «*The Minister stressed the importance of continuity and confirmed that the priorities will be linked to the three long-term priorities of the CBSS. The Presidency will focus on climate action and post-COVID recovery, continuing to bring forward the CBSS' work in the area of green transformations with the aim of turning the Baltic Sea Region into an innovation hub for sustainability; finding new ways of engaging young people: not only talking to youth, but also letting young people talk; maintaining safety in the region by continuing to work on anti-trafficking and children's rights and strengthening the fight against organised crime as well as cybercrime*».

Østersjørådet (Council of the Baltic Sea States, CBSS) er et mellomstatlig forum for samarbeid i Østersjøregionen og består av 11 medlemsland (Norge, Danmark, Sverige, Finland, Island, Tyskland, Estland, Latvia, Litauen, Polen og Russland), i tillegg til EU gjennom Europakommisjonen. Rådet skal igangsette og koordinere samarbeid mellom landene i regionen på nasjonalt, regionalt og lokalt nivå, og har tre langsiktige prioriteringer: fremme regional identitet, fremme en trygg og sikker region, og fremme en bærekraftig utvikling og velstand i hele regionen. Østersjørådet ble opprettet i 1992 og har sekretariat i Stockholm.

[EUs Østersjøstrategi \(EUSBSR\)](#) ble vedtatt i 2009, og er et samarbeid mellom EUs medlemsland rundt Østersjøen (Sverige, Danmark, Estland, Finland, Latvia, Litauen, Polen og Tyskland). Strategien åpner også for samarbeid med EUs naboland i regionen (Norge, Russland og Hviterussland). Østlandssamarbeidet (Oslo, Viken, Innlandet, Vestfold og Telemark) arrangerte 25. februar et [webinar som satte søkelyset på EUs Østersjøstrategi og norsk deltakelse](#). I sitt [innlegg](#) sa seniorrådgiver Olav Berstad i Utenriksdepartementet at det er viktige koblinger mellom Østersjøstrategien og Østersjørådet. Han kom også inn på Norges kommende formannskapsperiode i Østersjørådet: «*We will aim at building our CBSS presidency program around the Council's three longterm priority areas, namely fostering regional identity, promoting a safe and secure region, promoting sustainable development and prosperity across the region. It is easy to align all of this with the Action Plan policy areas, and vice-versa. As in the past, policy areas safe, ship, secure, culture, innovation, energy and others will be central to reaching also the goals of the CBSS*».

Stortinget deltar i [Det parlamentariske Østersjøsam arbeidet \(BSPC\)](#) som er parlamentenes motstykke til regjeringssamarbeidet i Østersjørådet. I samarbeidet inngår alle de nordiske og baltiske landene, samt Russland, Tyskland og Polen. I tillegg deltar regionale parlamenter fra Tyskland og Russland, til sammen 11 nasjonale parlamenter og 11 regionale parlamenter.

Bærekraftig finans – status for arbeidet med taksonomien

Europakommisjonen vedtok den 21. april en [delegert rettsakt om tekniske kriterier til klassifisering av bærekraftig økonomisk aktivitet](#) (taksonomien) og et forslag til [direktiv om bærekraftsrapportering for bedrifter](#).

Kommisjonen har myndighet til å vedta delegerte rettsakter med utfyllende regler til forordninger og direktiver som allerede er vedtatt av Rådet og Europaparlamentet. De delegerte rettsaktene inneholder tekniske kriterier lik norske forskrifter. Rådet og Europaparlamentet kan ikke vedta endringer i de delegerte rettsaktene, men kan vedta eller forkaste dem i løpet av fire (om nødvendig seks) måneder.

Både den delegerte rettsakten om bærekraftig økonomisk aktivitet og forslaget til direktiv om bærekraftsrapportering er knyttet til taksonomiforordningen fra juni 2020 og [EUs handlingsplan om bærekraftig finansiering](#) fra mars 2018.

Taksonomiforordningen og offentliggjøringsforordningen

Regjeringen har nylig bedt om Stortingets samtykke til å innlemme både [taksonomiforordningen](#) og forordningen om bærekraftsrelaterte opplysninger i sektoren for finansielle tjenester ([offentliggjøringsforordningen](#)) fra november 2019 i EØS-avtalen, jf. [Prop. 208 LS \(2020-2021\)](#). Proposisjonen ligger nå til behandling i finanskomiteen.

Taksonomiforordningen definerer seks miljømål som bærekraftskriteriene skal vurderes opp mot:

1. Redusere klimaendringene
2. Tilpasning til klimaendringer
3. Bærekraftig bruk og beskyttelse vern av vannressurser og marine ressurser
4. Omstilling til en sirkulærøkonomi
5. Forebygge og bekjempe forurensning
6. Beskytte og gjenopprette biologisk mangfold og økosystemer

For å bli klassifisert som bærekraftig, må en aktivitet ha vesentlig positiv effekt på minst ett av de seks miljømålene, uten å ha vesentlig negativ virkning på noen av de andre miljømålene.

Offentliggjøringsforordningen pålegger aktører innenfor finanssektoren å opplyse om hvordan hensynet til bærekraft er integrert i risikovurderinger og investeringsråd. [Regjeringen](#) viser til at EUs finansmyndigheter kan foreslå utfyllende bestemmelser slik at informasjonen blir standardisert.

Tekniske bærekraftskriterier for klima

Den delegerte rettsakten fra april 2021 omfatter kun de to første miljømålene knyttet til klima. Kommisjonen har nedsatt teknisk ekspertgrupper som skal utarbeide forslag til kriterier for de andre fire formålene. Regelverket skal være dynamisk og vil bli utvidet og endret over tid.

De nye bærekraftskriteriene knyttet til klima omfatter [13 sektorer](#): skogbruk, miljøvern og gjenoppbygging av natur, industri, produksjon og distribusjon av fornybar energi, vann og avfall, transport (unntatt maritim skipsfart og luftfart), bygg, databehandling, forskning og teknisk rådgivning, finans og forsikring, utdanning, helsevesen og kunst og underholdning. Disse sektorene står for nær 80 prosent av utslippene av drivhusgasser i EU.

Det har vært stor faglig og politisk debatt om hva som er bærekraftig og ikke. Flere medlemsland har blokkert forslag fra Kommisjonen, og rett etter fremleggelsen av regelverket trakk flere organisasjoner seg fra Kommisjonens rådgivende organ [Sustainable Finance Plattform](#). Bekymringen var at klassifiseringen [ikke var basert på vitenskap](#), men på politikk. Argumentasjonen fra organisasjonene var bl.a. at Kommisjonens vedtak skjedde etter sterk påvirkning av ubalansert lobbyvirksomhet fra Finland og Sverige om bærekraftig skogbruk.

Kommisjonen vil fremover i større grad [involvere medlemslandene](#) og Europaparlamentet i utarbeiding av kriteriene. Kommisjonen skal også legge opp til økt dialog mellom medlemslandene og fagekspertene i den rådgivende plattformen for å sikre en bredere forankring før de avsluttende politiske forhandlingene. Kommisjonen skal forklare hvordan forslagene er i tråd med vitenskapen, også når de ikke følger ekspertenes råd. Etter Kommisjonens forsikringer har organisasjonene gjenopptatt sine plasser i plattformen.

I [Meld. St. 31 \(2020-2021\)](#) Finansmarkedsmeldingen 2021 fastslår Regjeringen at formålet med taksonomien for bærekraftig økonomisk aktivitet er å definere «*hvilke aktiviteter og investeringer som kan regnes som bærekraftige i tråd med EUs langsiktige klima- og miljømål*». Kriteriene for hva som er bærekraftig skal være basert på vitenskapelige bevis og føre-var-prinsippet, jf. [artikkel 19 f\) taksonomiforordningen](#).

Flertallet i finanskomiteen viste til regjeringens arbeid med taksonomien i [Innst. 582 S \(2020-2021\)](#) om finansmarkedsmeldingen 2021 fra 25. mai: «*EU har tatt en ledende rolle internasjonalt i å legge til rette for at finanssektoren blir en pådriver i omstillingen til en lavutslippsøkonomi. Utviklingen av et klassifiseringssystem for bærekraftig økonomisk aktivitet er et av flere viktige tiltak. Flertallet mener EUs taksonomi kan bidra til å dreie investeringer i en mer bærekraftig retning. Regjeringen har gitt innspill til arbeidet med kriterier, og lagt vekt på at de må være ambisiøse, basert på vitenskap, teknologinøytrale og brukervennlige. Flertallet vil understreke at regjeringen må fortsette å følge arbeidet i EU tett.*»

Vannkraft

Senterpartiet var ikke med på flertallets merknad i [Innst. 582 S \(2020-2021\)](#), og pekte på at Kommisjonen fortsatt ikke likebehandler vannkraft med andre fornybare teknologier i den delegerte rettsakten, selv om kriteriene er forbedret. Senterpartiet fremmet derfor forslag om å be «*... regjeringen arbeide for at investeringer i viktige norske fornybare næringer som vannkraft og skogindustri kan defineres som bærekraftige etter EUs taksonomi for bærekraftig økonomisk aktivitet.*»

Ifølge Kommisjonen har kriteriene blitt mer spesifikke og bedre tilpasset kravene i eksisterende lovverk som vanndirektivet med [bedre balanse mellom hensynet til vern og utbygging](#). Bygging av demninger for å produsere elektrisitet kan bli kvalifisert som miljømessig bærekraftig dersom det iverksettes tiltak for å sikre beskyttelse av god vannkvalitet, naturlige habitater og arter.

Gass- og kjernekraft

Frankrike, Storbritannia, Bulgaria, Polen, Romania, Slovakia, Slovenia, Tsjekkia og Ungarn blokkerte en enighet om klassifiseringsreglene i desember 2019 ettersom både kjernekraft og gasskraft ikke ville bli klassifisert som bærekraftige. For å komme til et kompromiss, har derfor [klassifiseringen av gass- og kjernekraft blitt utsatt](#). Kommisjonen har fastsatt en generell [utslippsgrense på 100g CO₂/kWh for bærekraftig energi](#) i et livssyklusperspektiv. Dette ekskluderer i utgangspunktet naturgass, selv med karbonfangst- og lagring (CCS), men det vil trolig bli lagt fram en egen klassifisering av gass som en overgangsteknologi.

Tekniske ekspertgrupper skal utarbeide forslag til klassifiseringskriterier for bærekraftig gass- og kjernekraft. Det er tidligere meldt at et forslag kan bli lagt frem i løpet av juni.

Hydrogen og CCS

Kommisjonen ha definert teknologinøytrale krav til produksjon av hydrogen, ifølge [Norsk Industri](#). Det betyr at grønt hydrogen produsert fra elektrisitet fra fornybar energi er bærekraftig, og blått hydrogen produsert fra naturgass og CCS også kan defineres som bærekraftig. Forutsetningen er at utslippet av CO₂ er under 3 tonn per tonn hydrogen. Ifølge Norges [energiråd i Brussel](#), er det usikkerhet knyttet til reglene for bruk av blått hydrogen.

I kriteriene er det satt krav til transport og lagring av CO₂. Skip som skal brukes i Langskip-prosjektet kan godtas, ifølge Norsk Industri.

Skogbruk og bioenergi

Regelverket omfatter skogbruk og bioenergi. Førstegenerasjons bioenergi klassifiseres ikke som bærekraftig. Avansert bioenergi fra restavfall fra skogbruk og matavfall klassifiseres som bærekraftig. Biodrivstoff fra avlinger som egner seg til mat blir ikke klassifisert som bærekraftig.

Regelverket for skog og bioenergi vil bli oppdatert i tråd med EUs kommende reviderte skogstrategi og fornybardirektiv, som er antatt å komme i juni.

Kommisjonen har bestemt å utsette klassifisering av jordbruket til etter reformen av EUs jordbrukspolitikk (*Common Agricultural Policy, CAP*) er vedtatt.

Bærekraftsrapportering for bedrifter

Europakommisjonens foreslår i [direktiv om bedriftenes bærekraftsrapportering](#) at alle store bedrifter og børsnoterte bedrifter skal utarbeide en bærekraftsrapport i tråd med EUs standarder. Bedriftene skal rapportere om bærekraft til en kompetent, nasjonal myndighet.

Det skal utføres tilsyn med bedriftene med mulighet for sanksjoner overfor bedrifter som ikke følger reglene. Kommisjonen foreslår at de reglene blir gjeldende i 2023. [Den svenske regjeringen](#) ønsker Kommisjonens forslag om bedre bærekraftsrapportering velkommen i et Fakta-PM til Riksdagen. En bedre rapportering vil gi investorer og forbrukere et bedre grunnlag for fatte beslutninger, konkluderer den svenske regjeringen.

Store selskapers rapportering om bærekraft og den grønne brøken

Kommisjonen sendte 7. mai et [utkast til delegert rettsakt om store selskapers rapportering om bærekraft på høring](#). [Finansdepartementet](#) har i sin høringsuttalelse fokusert på den grønne brøken, Green Asset Ratio (GAR). Brøken skal vise hvor mye av bankenes utlån som gis til bærekraftige aktiviteter.

I forslaget legger Kommisjonen opp til at bare utlån til store selskaper skal telle med i beregningen. Finansdepartementet påpeker at det er uheldig for banker som har mange utlån til små og mellomstore bedrifter: «*Departementet oppfordrer derfor Kommisjonen til å vurdere endringer eller supplerende indikatorer som sikrer sammenlignbarhet på tvers av banker, og som gjør det mulig også for banker med få utlån til store foretak å synliggjøre arbeidet med å gjøre sine utlånsporteføljer grønnere.*»

Andre aktuelle saker

Disse sakene er *ikke* satt på dagsorden av regjeringen for møtet, men kan allikevel være av nytte og relevans for Europautvalget, sett opp mot noen av de andre sakene på dagsorden. Stortingets faggruppe for EU/EØS-informasjon har derfor valgt å ta med kort bakgrunn om både EUs nye Schengen-strategi og EØS-rådet 28. mai:

EUs nye Schengen-strategi

Europakommisjonens strategi for å styrke Schengen-samarbeidet ble lagt fram forrige uke. Siden 2015 har flere land innført indre grensek kontroll med begrunnelse i migrasjon, terrortrusler eller som nå pandemien. Kommisjonen mener økt tillit er viktig for å hindre dette og sikre at grensek kontroll skal bli en «siste utvei». Tillit skal bygges opp gjennom ulike tiltak, som bedre tilsyn med landenes kontroll av EUs yttergrenser, økt politisamarbeid og fullt operative IT-systemer. Et forslag til endring av dagens grenseforordning skal legges fram i høst. Her varsler Kommisjonen en myk tilnærming med vekt på tett politisk og teknisk dialog med EU-land som innfører indre grensek kontroll.

[En strategi mot et fullt fungerende og motstandsdyktig Schengen-område ble lagt fram 2. juni. I pressemeldingen](#) uttaler EU-kommissær Ylva Johansson: «Den aktuelle strategi for Schengen styrker os udadtil, for at vi kan være friere indadtil. [...] Den aktuelle strategi vil styrke tilliden og forvaltningen, så vi bedre kan forudse, forberede os og reagere, og jeg er fast besluttet på at sikre, at alle medlemsstater påtager sig deres rolle».

Nærmere 1,7 millioner mennesker bor i ett Schengen-land, men arbeider i et annet, og hver dag krysser ca. 3,5 millioner de indre grensene. [Kommisjonen viser i et eget Q&A-notat til at covid-19-pandemien](#) har lagt et stort press på Schengen-området. Flere medlemsland har innført kontroll av de indre grensene, noe som til tider har gjort det svært vanskelig å opprettholde et velfungerende indre marked. Det er behov for «en ny vei fram» for å sikre at Schengen kan takle nåværende og framtidige utfordringer, skriver Kommisjonen.

Strategien skisserer de viktigste tiltakene for å kompensere for manglende indre grensek kontroll og for å være forberedt overfor framtidige utfordringer:

- *Sikre effektiv og moderne forvaltning av EUs ytre grenser*
Her inngår både [Den Europeiske grense- og kystvakten](#) (Frontex) på 10.000 personer som er under utrulling og de nye IT-systemene som er på trappene. Senest i 2023 skal utvidelsen av Schengen informasjonssystem (SIS II recast) være operativ og omfatte tre områder: [grensek kontroll](#), [migrasjon](#) og [rettshåndhevelse \(politi\)](#). I andre kvartal 2022 skal [det nye inn- og utreiseprogrammet \(Entry/Exit\)](#) være i full drift. Ved utgangen av 2022 skal [Det europeiske systemet for innreiseinformasjon og -tillatelse \(ETIAS\)](#) tre i kraft. Kommisjonen foreslår å gjøre både visumprosedyrene og reisedokumentene digitale, og vil støtte utviklingen av nye teknologier for å lette lovlig grensepassering på yttergrensene og dokumenter som er sikret mot svindel.
- *Styrke Schengen-området internt*
Kommisjonen ønsker å styrke interne tiltak innenfor politisamarbeid, sikkerhet og migrasjon. For å bedre informasjonsutvekslingen og støtte politisamarbeidet, vil Kommisjonen blant annet foreslå en EU-kodeks for politisamarbeid og en ajourføring av rammen for Prüm-samarbeidet for utveksling av DNA-profiler, fingeravtrykk og opplysninger fra kjøretøyregistrene. Kommisjonen vil gjennomføre egne høringer for å undersøke bruken av teknologi som alternativ til grensek kontroll.
- *Bedre forvaltningen for å øke tilliten blant medlemslandene*
Sammen med den nye strategien la Kommisjonen også fram et [forslag til revisjon av forordningen om tilsyn med nasjonal gjennomføring av Schengen-regelverket](#), den såkalte evaluerings- og overvåkingsmekanismen. Formålet er å fremme den felles tilliten til gjennomføringen av Schengen-reglene og sikre at mangler avdekkes og rettes raskt. Det innebærer flere uanmeldte kontrollbesøk og at det innføres en hasteprosedyre i de tilfellene hvor det er vesentlige mangler. Kommisjonen foreslår også en politisk behandling av evalueringene, ved at resultatene tas med i den årlige Schengen-rapporten

som skal diskuteres av Rådet og Parlamentet.

- *Endre grenseforordningen for å gjøre EU bedre forberedt på kriser*
Høsten 2021 skal Kommisjonen legge fram et forslag til [endring av dagens grenseforordning](#). Det er denne forordningen som benyttes av Norge og andre land som har innført indre grensekontroll de siste årene knyttet til migrasjon, terror eller pandemien. Dagens forordning pålegger landene å informere (notifisere) en slik midlertidig stenging til Kommisjonen og begrunne hvorfor det er nødvendig. Med det nye forslaget ønsker Kommisjonen en «*tett politisk og teknisk dialog*» med medlemslandene for å hindre langvarig indre grensekontroll. «*Formålet vil være at vurdere de tilgjengelige opplysninger, få en bedre forståelse af situationen og indkredse de foranstaltninger, der kan træffes for at ophæve de interne grænsekontroller. Kommissionen vil træffe foranstaltninger, hvis sådanne kontroller viser sig at være uforholdsmæssige*».

Da [Europaparlamentets justiskomite \(LIBE\)](#) behandlet den årlige Schengen-rapporten i slutten av mai oppfordret de Kommisjonen om å undersøke medlemslandenes nåværende overholdelse av Schengen-reglene og starte traktatbruddprosedyrer der det er nødvendig. Dette understrekes også i pressemeldingen fra den [sosialdemokratiske partigruppen i Parlamentet \(S&D\)](#) 2. juni. De mener Kommisjonen må endre grenseforordningen slik at indre grensekontroll ikke blir den nye normalen, og mener at land som bryter regelverket må tas til EU-domstolen. [Politico skriver at Kommisjonen i den nye strategien har valgt en myk tilnærming](#) hvor de balanserer presset fra næringslivet/reisende som ønsker å gjenopprette fri ferdsel og nasjonale regjeringer som ønsker å stenge grensene. [Europaparlamentariker Christel Schaldemose](#) (Danmark, S&D) ønsker den myke tilnærmingen velkommen: «*Det er fint, at man vil sikre både mere effektiv og moderne håndtering af de ydre grænser, og også at man vil styrke tilliden mellem landene. Det vil da gøre det mindre sandsynligt, at der er behov for at lave nationale grænser inden for Schengen. Men helt at afskrive os muligheden for det, det vil vi simpelthen ikke*».

I strategien oppfordrer Kommisjonen EU-landene til å gjennomfører utvidelsen av Schengen-området, slik at også Bulgaria, Romania, Kroatia og Kypros kan bli medlemmer.

Møte i EØS-rådet 28. mai

EØS-rådet er forumet der utenriksministrene i Norge, Island og Liechtenstein kan drøfte EØS-avtalens utvikling med EUs representanter. På møtet i forrige uke var europeisk samarbeid om helse, klima og strategisk autonomi hovedtema. Det gjøres ingen formelle vedtak, men det vedtas en felles uttalelse. Disse, sammen med offentliggjøringen av referatet fra forrige møte, gir informasjon om hvordan samarbeidet fungerer, og status på områder som EU-programmer, EØS-midlene og handel med landbruksvarer.

På [EØS-rådsmøtet 28. mai](#) deltok de tre utenriksministrene fra EØS EFTA-landene, utenriksministeren i Portugal, som representerte Rådet, og representanter fra Europakommisjonen og EUs utenriktjeneste (EASA). Sentralt var en er overordnet politisk diskusjon om hvordan EØS-avtalen fungerer og utvikler seg.

I forbindelse med EØS-rådsmøtet publiseres det tre dokumenter:

- [en felles uttalelse](#) som dekker faste tema som utviklingen av det indre marked, inkorporering av EU-rettsakter i EØS-avtalen, EU-programmer, finansieringsmekanismen (EØS-midlene) og handel med landbruksvarer
- [referatet fra forrige møtet i EØS-rådet](#) (18. november 2020)
- [en framdriftsrapport om status for EØS-samarbeidet](#) (denne publiseres i forkant av møtet)

Med utgangspunkt i disse tre dokumentene omtaler vi noen av de faste temaene i den felles uttalelsen. I tillegg omtaler vi hva uttalelsen sier om EUs grønne giv og kort om orienteringsdebatten om strategisk autonomi.

EØS-samarbeidet og effekten av pandemien på samarbeidet

Den felles uttalelsen framhever spesielt det nære samarbeidet mellom EU og EØS EFTA-landene under pandemien. Det er fortsatt behov for et tett samarbeid og det er viktig å vurdere hvordan man kan bidra for å lindre den alvorlige samfunnsøkonomiske effekten av covid-19. Ifølge [pressemeldingen fra utenriksdepartementet](#) viste Norge til nytten av å bli inkludert som en partner i håndteringen av pandemien, og la vekt på at Norge arbeider for globale løsninger som støtter EUs ambisjon om økt samarbeid om helseberedskap i Europa.

Inkorporering av EU-rettsakter (etterslepet)

Framdriftsrapporten inneholder informasjon om det såkalte etterslepet (antall rettsaker som ikke er tatt inn i EØS-avtalen, men som allerede er trådt i kraft i EU). Det er nå på 557 rettsaker. Det er omtrent det samme antallet som for et halvt år siden. Da hadde det gått opp igjen etter at man tok et krafttak og inkorporerte et stort antall rettsaker på finansområdet. Det må settes av nødvendige ressurser for å få ned etterslepet og øke farten i inkorporeringen av rettsaker, står det i den felles uttalelsen. I referatet fra forrige møtet viser EØS EFTA-landene til de administrative flaskehalsene: «*We therefore renew our call on the EU side to implement necessary measures to address these capacity limitations – both short-term and long-term*». EU-siden mente at etterslepet delvis skyldes pandemien, og oppfordret begge parter til å øke innsatsen.

Deltakelse i EU-programmer

Deltakelse fra EØS EFTA-landene i mange av EUs programmer i perioden 2021-27 ønskes velkommen, og begge sidene oppfordres til en rask prosess for å få gjennomført nødvendige rettsaker. Målet er å fatte vedtak i EØS-komiteen 10. juli i år. I mellomtiden er det viktig å sikre at aktører fra EØS EFTA-landene kan delta i de tidlige stadiene og forberedelsene til programmene, står det i den felles uttalelsen. Ifølge [EFTAs pressemelding](#) har EUs utenriktjeneste sendt en skriftlig merknad (written note) til relevante deler av Europakommisjonen for å sikre dette.

EØS-midlene (finansieringsmekanismen)

Forhandlinger om en ny periode med EØS-midler er under forberedelse. I den felles uttalelsen vises det til at det på det kommende møtet i EØS-komiteen skal legges fram konklusjoner fra en gjennomgang i henhold til [artikkel 11 i protokoll 38c i EØS-avtalen](#). Protokoll 38c gjelder EØS-finansieringsordningen i 2014–2021, og artikkel 11 sier at ved utløpet av perioden så skal avtalepartene på nytt vurdere behovet for å se på de økonomiske og sosiale forskjellene innenfor EØS. På det forrige møtet i EØS-rådet brukte utenriksminister Ine Eriksen Søreide en stor del av sitt innlegg til å understreke partenes forpliktelser knyttet til rettsstatsprinsipper og demokratiske prosesser. «*Norway remains committed to the principle that funding for civil society under the EEA and Norway Grants must remain politically independent – in other words that the funds are managed by organisations independent from government*», står det i referatet.

Handel med landbruksvarer

Handel med landbruksvarer har vært en gjenganger på EØS-rådsmøtene. Det gjelder både artikkel 19 i EØS-avtalen om videre liberalisering av handel med landbruksvarer og protokoll 3 om bearbejdede landbruksprodukter. Teksten i den felles uttalelsen er helt lik teksten i uttalelsen fra forrige EØS-rådsmøte: «*We recall the commitment of the Contracting Parties in accordance with Article 19 of the EEA Agreement and call on the parties to pursue the dialogue with a view to reviewing the conditions of trade in agricultural products. We note Contracting Parties' intention of conducting a new review of the trade regime for processed agricultural products within the framework of Article 2(2) and Article 6 of Protocol 3 to the EEA Agreement, in order to further promote trade in this area*». I det forrige møtet i EØS-rådet tok både representanten

for EU-landene og den islandske utenriksministeren opp spørsmål knyttet til endringer i de bilaterale avtalene.

EUs grønne giv

I uttalelsens kapittel om EUs grønne giv finner man de største endringene sammenlignet med uttalelsen fra forrige EØS-rådsmøte. Dette er naturlig, siden det fra EUs side legges fram handlingsplaner, strategier og lovgivning i et stort tempo. I den felles uttalelsen omtales blant annet den kommende Fit-for-55-pakken, taksonomiregelverket, havvind-strategien og farm-to-fork-strategien. Det er et eget punkt om dekarbonisering av transportsektoren. Her understrekes blant annet behovet for innovative løsninger «*while ensuring a level playing field for Europe with the objective to take the global lead to reduce greenhouse gas emissions from transport*».

Orienteringsdebatt og uformell politisk dialog

På EØS-rådsmøtene er det alltid en orienteringsdebatt og en uformell politisk dialog. Temaet for orienteringsdebatten var strategisk autonomi, mens den politiske dialogen omhandlet klima og sikkerhet, og den sikkerhetspolitiske situasjonen i Russland og Ukraina.

EU har på flere områder tatt steg mot det som omtales som strategisk autonomi. Det inngår blant annet i strategier knyttet til sikkerhetspolitikk, handel, digital utvikling, industri og helse. Diskusjonen i EØS-rådet tok utgangspunkt i en innledning fra representanter fra Europakommisjonen og EUs utenriktstjeneste. Utenriksminister Ine Eriksen Søreide sa i debatten at [Norge støtter EUs ambisjoner](#) om å være rustet til å møte nye utfordringer og geopolitiske realiteter, og løse framtidige kriser: «*En økt evne til å handle autonomt når det er nødvendig, kan styrke Europas fotavtrykk og påvirkning globalt, når det brukes med forsiktighet og realisme*». Eriksen Søreide framhevet EØS EFTA-landenes bidrag i det indre markedet, og at det er «*viktig for oss at en større vekt på strategisk autonomi ikke skaper skillelinjer innenfor EØS*».

Rettsakter:

Neste møte i EØS-komiteen finner sted 11. juni 2021. *Foreløpig liste* med omtale av EU-rettsakter som EØS-komiteen ville kunne fattet beslutninger om på møtet, ble oversendt Europautvalget 19. mai. Den inkluderte 60 rettsakter, hvorav tre krevde Stortingets samtykke. Til møtet i Europautvalget 10. juni foreligger en *endelig* liste, med 34 rettsakter, hvorav én krever samtykke. 26 rettsakter er trukket, alle av EU.

Den ene rettsakten hvor det nå vil tas forbehold om Stortingets samtykke på møtet i EØS-komiteen 11. juni, er [betalingskontodirektivet](#) (2014/92). Det dreier seg om rett til grunnleggende bankkonto, flytting av konto og sammenlignbare gebyrer. Nødvendige lovendringene er allerede vedtatt av Stortinget, jf. [Innst. 105 S \(2020-2021\)](#) til [Prop. 92 LS \(2019-2020\)](#).

Av de rettsaktene som skal tas inn i EØS-avtalen, men som ikke krever samtykke, har Stortingets faggruppe for EU/EØS-informasjon tidligere omtalt Europaparlaments- og rådsdirektiv (EU) 2015/2193 av 25. november 2015 om begrensning av utslipp av visse luftforurensende stoffer fra mellomstore forbrenningsanlegg. Regjeringens [EØS-notat](#), oppdatert 12. mars 2021, omtaler tilpasningen Norge ba om knyttet til grenseverdier for støv. Tilpasningene ble ikke godtatt av EU. EØS-notatet omtaler begrunnelsen for at tilpasningen ikke ble godtatt, og konsekvensene det vil ha for forbrenningsanlegg i Norge, blant annet knyttet til installasjon av nytt rensesutstyr. Konsekvensene av de skjerpede kravene slår ut forskjellig avhengig av type brensel og størrelsen på anleggene. De nye kravene vil medføre størst konsekvenser for de minste anleggene som benytter fast biobrensel. Det forventes en stans i nyetablering av anlegg fordi det ikke lenger vil være mulig å produsere energi til konkurransedyktig pris. Dette kan føre til økt bruk av andre energikilder som er mindre ønskelige, står det i EØS-notatet.